

VÅRDPLAN

Bergstugan och Lökastugan

Föreningen Möja Hembygdsmuseum

Öarna Granholmen, Möja, Södermöja, Södra och Norra Stavsudda, Värmdö kommun

STOCKHOLMS
LÄNS
MUSEUM

DEL A

1. Inledning	2
1.1 Syfte	2
1.2 Omfattning och avgränsningar	2
1.3 Föreningens fortsatta arbete	3
1.4 Metod	3
1.5 Källor	3
2. Gällande lagstiftning	4
2.1 Plan- och bygglagen	4
2.2 BBR, PBF och EKS	5
2.3 Kulturmiljölagen	5
2.4 Miljöbalken	5
3. Fastighetsuppgifter	6

DEL B

4. Föreningen Möja Hembygdsmuseum	7
4.1 Områdets och byggnadernas historia	8
4.2 Byggnadernas nuvarande användning	8
5. Kulturhistoriska värden och hänsyn	11
5.1 Skyddsbestämmelser	11

DEL C

6. Byggnadsbeskrivning	14
6.1 Byggnadsinventering	15
7. Skadeinventering och åtgärdsförslag	18
7.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista - Bergstugan	19
7.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista - Lökastugan	22
7.2 Checklista och årlig översyn	25
7.3 Allmänna Råd!	33

DEL A

1. Inledning

1.1 Syfte

Huvudsyftet med denna vårdplan är att hembygdsföreningen ska få ett praktiskt verktyg för ett långsiktigt bevarande av berörd byggnad. Planen bidrar till överblick och utgör ett underlag för framtida beslut och diskussioner rörande dels byggnadens underhåll och skötsel, dels åtgärder lämpliga vid akuta problem. Den beskriver förutsättningarna för hur miljöns kulturhistoriska värden ska bevaras och är således relativt statiskt men kan behöva revideras om och när ny kunskap tillkommit. En vårdplan är alltid beroende av vilka värden kulturmiljön äger och som ska bevaras.

Vårdplanen innehåller objektbeskrivning inklusive historik över såväl aktuell hembygdsförening som berörd byggnad, värdebeskrivning, uppgifter om lagskydd, förvaltningshistorik samt skadebeskrivning.

Planen bör användas som underlag vid en årlig kontroll av byggnadens tekniska status enligt den medföljande checklisten för att kartlägga eventuella skador och underhållsbehov. Instruktioner för hur denna årliga kontroll kan gå till hittar ni i anslutning till checklisten. Checklisten ska vara ett stöd att upptäcka skador och inse behov så att akuta åtgärder kan undvikas.

Vårdplanen ska finnas tillgängligt digitalt via Stockholms läns museums hemsida och på Stockholms läns hembygdsförbund.

1.2 Omfattning och avgränsningar

Vårdplanen omfattar hembygdsgården/berörd byggnad och dess fasta inredning. Lösa inventarier, markområden, parkanläggningar berörs inte av planen. Mer djupgående kulturhistoriska värderingar, stilhistoriska studier eller analyser av byggnadernas ålder, historia och tidigare utseende ingår inte i planen.

Besiktningen/tillståndsundersökningen görs av Stockholm läns museum i samarbete med föreningen och är en engångsinsats som bör ligga till grund för föreningens fortsatta arbete och revideringar på egen hand.

Tillståndsundersökningen görs okulärt, vilket gör att dolda konstruktioner såsom panelklätt timmer, inbyggda takkonstruktioner och dolda installationer inte redovisas. Dessa kräver mer ingående undersökningar och görs lämpligen inför eller i samband med eventuella åtgärder. Reservation för framtida skador måste således lämnas, liksom framtida naturligt slitage. Planen är således inte avsedd som underlag för projektering av planerade arbeten. Avsikten är att vårdplanen ska användas för att upptäcka skador och behov vilka därefter projekteras och åtgärdas. Åtgärdsförslagen i tillståndsundersökningen och skadeinventeringen ska tolkas som direktiv vilka kräver ytterligare undersökningar inför en vårdåtgärd.

1.3 Föreningens fortsatta arbete

Vårdplanen ska utgöra underlag för hembygdsföreningens kontinuerliga vård- och underhåll av berörd byggnad. Föreningen behöver årligen gå igenom byggnaden med hjälp av bifogad checklista (Bilaga 5) och med utgångspunkt i tillståndsundersökningen/åtgärdsförslagen för att upptäcka eventuella förändringar eller nya skador. Förändringar och skador ska noteras i en för ändamålet särskild loggbok som dokumenterar tidpunkt för genomgång, iakttagelser och vem som genomför genomgången.

Genom att ha kontinuerlig uppsikt över byggnadens tekniska status kan skador och nedbrytningsprocesser upptäckas i god tid och åtgärder planeras mer systematiskt. Detta både förenklar förvaltningen av byggnaden och möjliggör minskade förvaltnings- och underhållskostnader. Förebyggande åtgärder är billigare att åtgärda än en stor, oväntad skada. En planerad förvaltning ger en översikt för att förutse behov av resurser och för budgetering av kostnader för både det löpande underhållet och större åtgärder samt investeringar.

För att planen ska hållas aktuell under lång tid måste den revideras i anslutning till att betydande förändringar av fastigheten skett. Exempel på sådana förändringar kan vara tillkomsten av ytterligare en byggnad, avförandet av en befintlig byggnad genom brand eller försäljning, ombyggnad, nya funktioner i byggnaden, förändringar av hembygdsföreningens användning av byggnaden och målsättning med mera.

Om inga betydande förändringar sker skall underhålls- och vårprogrammet revideras av en antikvarie eller någon med antikvarisk kompetens var 10:e år. Revideringen omfattar då i huvudsak planens del C med dess skadeinventering och tillhörande åtgärdsförslag. Övriga delar av planen ska studeras och uppdateras i de avseenden som kräver

det. Avsikten är dock inte att vårdplanen ska arbetas om, utan fortsätta att fungera i sin grundutformning. Använda check- och åtgärdslistor ska behållas som referensmaterial vid framtida arbetsinsatser.

1.4 Metod

Skadeinventeringen är utförd genom okulär besiktning av Stockholms läns museum tillsammans med representanter för Föreningen Möja Hembygdsmuseum, med hjälp av Checklistan, se Bilaga 1. Inventeringen är översiktlig och baseras på byggnadens tillstånd vid besiktningstillfället (2021-06-04).

Föreslagna åtgärder i tillståndsinventeringen med åtgärdslista utgår från vad som kan definieras som klassisk byggnadsvård. Med detta avses att det är byggnadens karaktär, egenskaper och originalmaterial som är utgångspunkten för föreslagna åtgärder. Det är således inte förenligt att utan mer ingående överläggningar och motiveringar, introducera moderna material och tekniska lösningar i byggnaden vid en renovering.

Målsättningen med föreslagna åtgärder är att uppnå eller upprätthålla ett gott tekniskt skick, att förhindra nedbrytning av konstruktion och ytskikt och värna byggnadens kulturhistoriska värden.

1.5 Källor

Föreningen Möja Hembygdsmuseum

Kulturmiljöprogram för Värmdö kommun - Värmdö, kulturhistoria i skärgårdsbygd 2014.

Lantmäteriet - fastighetskarta

Riksantikvarieämbetet - riksintressebeskrivningar

2. Gällande lagstiftning

Ett flertal lagar och förordningar reglerar Sveriges bebyggelse och markanvändning. I dessa ryms också bestämmelser för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och bebyggelsemiljöer. Här refereras till den lagstiftning som är relevant för Sveriges hembygdsföreningar. För mer information och ytterligare detaljer rekommenderas PBL Kunskapsbanken på Boverkets hemsida och/eller de angivna lagrummen.

www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/kulturvarden/

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

2.1 Plan- och bygglagen

All bebyggelse i Sverige omfattas av plan- och bygglagen (PBL 2010:900) som regleras av kommunernas byggnadsnämnder. För en majoritet byggåtgärder krävs särskilt tillstånd, bygglov, vilket omfattar lokalisering, yttre utformning och användning. Egenskaper som inte kräver bygglov hanteras i en bygganmälan. Det är viktigt att undersöka om bygglov eller bygganmälan behöver göras varför kommunen alltid ska kontaktas inför åtgärder på eller förändringar av en byggnad.

I PBL:s 8 kap. Krav på byggnader m.m. finns flera paragrafer som bland annat behandlar kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt vård- och underhåll av byggnader och bebyggelsemiljöer. 13§ får anses vara speciellt relevant för hembygdsgårdarna eftersom dessa ofta definieras som särskilt kulturhistoriskt värdefulla.

13§ En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

14§ Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4§ i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

17§ Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

I PBL finns också bestämmelser som reglerar kommunernas markanvändning. Detta sker genom översikts- och detaljplaner. Medan översiktsplanen är en långsiktig strategiskt plan för hela kommunen är reglerar detaljplanen en eller flera fastigheter och ställer krav på hur dessa får användas, var byggnader får placeras och särskilda krav på byggnaderna vad gäller utformning. Det är i detaljplanerna vi hittar eventuella bestämmelser om skydd av kulturvärden (q), varsamhetsbestämmelser med eventuella utformningskrav (k) och rivningsförbud (r),

Under arbetet med att ta fram en översiktsplan måste kommunen ibland ta fram ett kulturmiljöprogram (KMP) som tjänar som ett kunskapsunderlag. Ett kulturmiljöprogram kan baseras på en inventering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i kommunen och kan innehålla riktlinjer för hur kommunens kulturmiljöer ska användas som resurs för hållbar utveckling och god bebyggd miljö.

2.2 BBR, PBF och EKS

Boverkets byggregler (BBR) innehåller föreskrifter och allmänna råd till vissa krav i PBL och plan- och byggförordningen (2011:338). PBF innehåller vidare bestämmelser för tillämpningen av PBL samt preciserar de krav på tekniska egenskaper som ställs upp i PBL och i Boverkets konstruktionsregler EKS. Dessa är elva till antalet och omfattar både nya och befintliga byggnader. Här ställs krav på bärförmåga, stadga och beständighet. Ytterligare ett krav rör säkerhet i händelse av brand. Detta inkluderar frågor om utrymningssäkerhet, skydd mot uppkomst av brand, skydd mot brandspridning mellan byggnader och räddningspersonalens säkerhet.

Dessa krav gäller även för kulturhistoriskt värdefulla byggnader men i relation till kravet på varsamhet som ställs upp i 8 kap, 17§. Detta betyder att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse även den måste leva upp till de tekniska egenskapskraven men med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden.

2.3 Kulturmiljölagen

I kulturmiljölagen, KML (1988:950) finns bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen, kyrkor samt utförelse och återlämnande av kulturföremål. Länsstyrelsen har tillsyn över kulturminnesvården i länet och tillämpar KML medan Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har överseende över kulturmiljövården i landet och vägledningsansvar för tillämpningen. I KML 1 kap, 1§ står det att läsa "Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla."

I 3 kap. behandlas byggnadsminnen:

1§ En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen.

Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på parker, trädgårdar eller andra anläggningar.

I samband med en byggnadsminnesförklaring upprättar länsstyrelsen skyddsbestämmelser för att ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras.

2.4 Miljöbalken

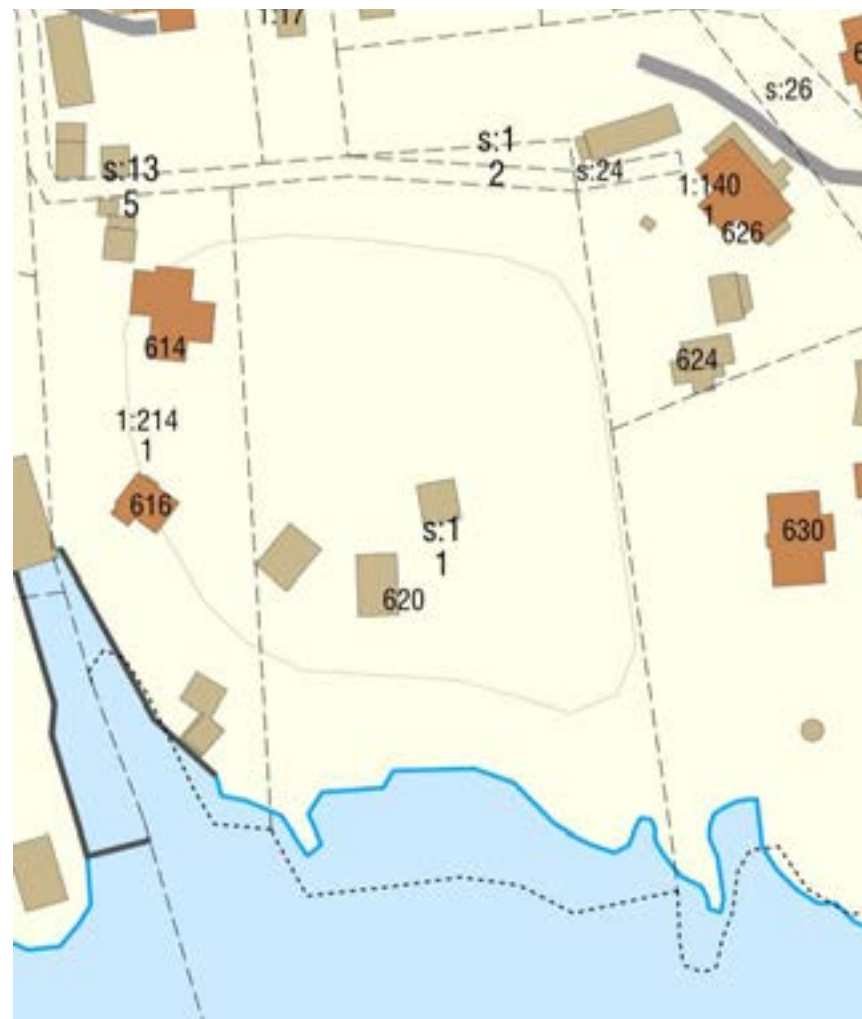
Syftet med miljöbalken, MB, är att främja en hållbar utveckling. MB regler tillämpas genom annan lagstiftning som PBL och KML. Med stöd i miljöbalken, MB 4 kap, 1§ flera riksintressen för kulturmiljövården utpekade samt med stöd i 7 kap, 9§ ett antal kulturresevat definierade. Dessa är geografiskt bestämda och innebär att exploateringar eller andra ingrepp inte får medföra att områdenas natur- eller kulturvärden påtagligt skadas. Syftet med riksintresset är att långsiktigt skydda ett antal områden som bedömts särskilt viktiga på grund av sina natur- eller kulturvärden ur ett nationellt perspektiv. Bestämmelserna om riksintressena tillämpas i första hand genom den kommunala planeringen och vid beslut enligt PBL.

3. Fastighetsuppgifter

- Fastighetsägare: Byggnaderna ägs av Föreningen Möja Hembygdsmuseum, medan marken ägs av Bergs bysamfällighet (Berg s:1) där föreningen ingår tioåriga arrendeavtal med samfälligheten. Nuvarande avtals giltighetsperiod är 2016-01-01 – 2025-12-31.
- Fastighetsbeteckning: Berg s:1, Värmdö kn (marken)
- Försäkringar: Föreningen är försäkrad via Hembygdsförbundet och har en skadedjursförsäkring hos Anticimex.
- Författningsskydd: Fastigheten ligger utanför detaljplanlagt område men ingår i riksintressena för kulturmiljövården [AB 616] Möja-Bockö-Lökaön, Möja socken samt [AB 612] Ytterskärsgårdens jakt- och fiskeplatser, delen i Djurö och Möja socknar (Värmdö kommun).

Fastighetskarta: Berg s:1

DEL B

4. Föreningen Möja Hembygdsmuseum

Föreningen Möja Hembygdsmuseum är en liten skärgårdsförening vars verksamhet omfattar öarna Möja, Granholmen, Södermöja samt Södra och Norra Stavsudda.

Föreningen i sin nuvarande form bildades 1977, men startade 1922 av komminister Erik Bernhard Gustavsson som ett privat museum. Sedermera pastor Gustavsson kom som komminister till Möja 1888 och var verksam på ön till sin död 1926. På äldre dagar utvecklade han ett intresse att samla på gamla föremål och började i blygsam skala inreda ett litet museum i Möja kyrkas tornkammare. Dels bestod hans samlande i gamla kyrkoinventarier, men också i bruksföremål från bygden.

1922, när det hade blivit för trångt i tornkammaren, köpte han en gammal stuga på ofri grund på Bergs bys samfällda mark på Möja. I samband med köpet upplät Bergs by mark i samfälligheten åt honom. Till denna byggnad, kallad Bergstugan, flyttades det museum som han i mindre skala dittills samlat i kyrkans tornkammare. 1924 utökades museet med ytterligare ett hus, en gammal stuga från Löka, som museet fick i gåva. Denna stuga, kallad Lökastugan, flyttades till samma tomt som Bergstugan.

Båda stugorna är från slutet av 1700-talet. Endast några enstaka hus på Möja är äldre, då bebyggelsen till stor del förstördes under rysshärjningarna 1719.

Pastor Gustavsson hann uppleva hur museet blev färdigt för visning

och han arbetade med det fram till sin död 1926. Mellan 1926–1929 höll museet sedan stängt. Hans hustru Maria Gustavsson skrev 1929 ett testamente i vilket hon överlät museet till en stiftelse, som skulle förvalta det. Visningarna sköttes därefter under många år av grannen Lotta Westerberg, men med åren dalade intresset för museet och 1946 stängdes det för reparation.

Först 1966 tillsatte dåvarande komminister Herbert Lindström en kommitté med uppgift att utföra nödvändiga reparationer och iordningställa museet på nytt. Brist på pengar och skiftande intresse gjorde dock att arbetet drog ut på tiden. Taken, som var i stort behov av reparation, omlades dock under denna tid.

1977 ombildades kommittén till folkvalda Föreningen Möja Hembygdsmuseum. Föreningen fick ett startbidrag från Värmdö kommun som gjorde det möjligt att fullfölja de reparationer som planerats. I juli 1980 var styrelsen klar med reparations- och målningsarbetena i Bergstugan och hade iordningställt en utställning av gamla föremål där. Stugan började i samband med det att visas på lördagar sommartid. Sommaren 1982 öppnades även Lökastugans kök för visningar och kammaren öppnades sommaren 1983.

Sommaren 1986 katalogiserades museets samlingar med hjälp av bidrag från landstingets kulturnämnd. 1988 uppfördes en sjöbod i anslutning till husen för att kunna visa fiskeredskap, eftersom fisket historiskt varit den viktigaste näringen för skärgårdsbefolkningen.

2020 hade föreningen 117 medlemmar, varav många är sommarboende på ön. Föreningen har en hemsida och är även aktiv på Facebook.

Föreningen Möja Hembygdsmuseum verkar för att bygdens kulturella värden och särdrag ska bevaras och för att ge ett utsnitt ur historien från självhushållens tid. Den arbetar också med att stärka hembygdskänslan, genom att anordna föredrag och evenemang.

4.1 Områdets och byggnadernas historia

Föreningen Möja Hembygdsmuseum har sina byggnader i Berg på ön Möjas östra sida, högt belägna med utsikt över Bergbofjärden och Möja Söderfjärd.

Föreningens äldsta, eller första hus är Bergstugan, en timmerstuga på ursprunglig plats från slutet av 1700-talet. Enligt obekräftade källor ska huset i början av 1800-talet en tid ha varit krog. Byggnaden står på ofri grund, och köptes 1922 av komminister Erik Bernhard Gustavsson. Stugan ägdes dessförinnan av Viktor Ferdinand Westerberg, född 6 april 1856 och hans hustru Augusta Matilda, född Gustavsdotter, född 22 november 1853. Paret gifte sig 1878 och fick fem barn, söner Karl och Hildor samt döttrarna Hanna, Maria och Ingeborg. Av barnen bosatte sig Maria och Ingeborg på Möja. Augusta Westerberg överlevde sin man och dog 1922.

Lökastugan är en timmerstuga, också den från slutet av 1700-talet, flyttad till platsen 1924 från Löka by. Stugan ägdes innan dess av Mats Sundberg, född i Berg 6 maj 1820, som flyttade till Löka 1844 då han gifte sig med Maria Helena, född Jansdotter, född 24 augusti 1817. De fick tre barn, Jan-Petter, Karl-Erik och Karolina, som alla bosatte sig på Möja. Mats Sundberg dog 1879 och Maria Helena (kallad Maja-Lena) dog 1898. Huset ärvdes då av Joel Ström som, sedan det stått tomt efter Maja-Lenas bortgång, skänkte det till museet 1924. Med hjälp av 1924 års konfirmander monterades huset ner och flyttades till sin nuvarande plats.

Sjöboden uppfördes i föreningens regi 1988 med stöd av bidrag från Landstinget.

4.2 Byggnadernas nuvarande användning

Byggnaderna visas som museum. Där hålls guidade visningar tre dagar i veckan under sommarhalvåret, samt förhandsbokade gruppbesök och föredragskvällar. Eftersom museistugorna saknar värme är verksamheten främst förlagd till sommarhalvåret.

Bergstugan är utställningslokal för bruksföremål. I byggnaden visas forna tiders arbetsredskap och en samling fästmansgåvor, såsom linfästen, lunor och mangelbrädor som alla är vackert utsirade. Kammaren är iordningställd till vävkammare.

Lökastugan är möblerad som ett skärgårdshem från slutet av 1800-talet, då den senast var bebodd. Köket har ett slagbord och stolar, en uppbyggd gustaviansk säng, en pinnsoffa och ett skåp. Binntjyva (spinnredskap för sälbindning) och spinnrock har sina givna platser. Det finns en öppen spis med bakugn och på spiselkransen står ljusstakar, ostformar, brödnagg och brödmått. En hagelbössa hänger på väggen samt en tallrikshylla med gammalt porslin och ett litet skåp för medikamenter. På skurgolvet ligger trasmattor.

I Sjöboden förvaras nät, skötar och andra fiskeredskap. Utanför boden finns en rodd- och segelsump som är byggd på Gräskö

4.3 Åtgärdshistorik

Åtgärder enligt föreningsprotokoll:

Bergstugan:

- 1978 Takhuv målas.
- 1979 Ny dörr sätts in.
- 1980 Tillverkning, insättning och målning av fönster. Fönsterbleck beställs.
- 1988 Ompanelning och målning.
- 1996 Nya golvbjälkar och nytt golv läggs in. Väggar och tak i stora rummet målas om. Restaurering i samråd med Stockholms läns museum.
- 1999 Målning och kittning av fönster. Nytt fönster på sydgaveln. Utvändig målning.

2011 Fasadmålning och byte av vindskivor.

2021 Målning av fasader och påbörjad fönsterrenovering.

Lökastugan:

1978 Färg skrapas ner på de väggar som saknar tapeter. Dessa väggar samt spisen kritas. Utvändig rödfärgning.

1979 Nya fönster tillverkas och sätts in.

1980 Sprängning vid ytterdörren så den går att öppna fritt. Kontakt med plåtslagare angående plåtkragning och beslag till samt fönsterbleck till samtliga fönster. Köket renoveras. Innerväggar panelas och pappspänns. Köksgolvet vid spisen läggs om. Profilerade dörr- och fönsterfoder sätts upp. Spismuren putsas och kritas. Fönsterträ målas.

1981 Kammaren renoveras. Väggarna förklustras med makulatur och väggarna i både köket och kammaren tapetseras.

1999 Fasaden målas. Tak och snickerier i köket målas.

2011 Fasadmålning och byte av vindskivor.

2021 Målning av fasader och påbörjad fönsterrenovering.

Åtgärder enligt upprättade åtgärdsförslag:

1979 Carl-Henrik Ankarberg, antikvarie vid det dåvarande Landsantikvarieämbetet, besöker gården och ger åtgärdsförslag.

Ankarbergs rekommendationer åtföljs i stort sett och innefattar exteriört att återställa husen till ett utseende överensstämmande med när de senast beboddes:

- Rödfärgning av fasader och knutbrädor.

- Vitmålning av fönsterfoder och spröjs.

- Vitmålning av vindskivor och vattbrädor.

- Uppsättning av fönsterbleck.

- Skorsten (Lökastugan) plåtkragas och kalkstrykes.

Ankarbergs åtgärdsförslag för interiörerna:

Lökastugan:

Beboddes senast på 1898.

Farstun

Ytterdörren (skyddsörren) målas, även beslagen.

Dörren mot kammaren har fina beslag. Dörrarna repareras, riktas upp, skarvas i.

Ursprunglig dörrfärg behålls. Eventuellt utförs försiktig såptvättning.

Liten tapetbit som finns på väggen tas ned och färgfotograferas och bevaras. Spännpapp sätts upp och stänkmålas.

Köket

Norra fönstret är förmodligen nyupptaget. Fönsterbågen påsalas. Profilerade fönsterfoder sätts på.

Fönsterträ målas vitt.

Takbjälken laskas. Nya takbrädor tas bort. Frisen svartmålas.

Plåten på ugnen byts ut till gammal järnlucka.

Papp spänns upp på väggarna. Schablonmålning enligt den befintliga tapeten rekommenderas.

Spismuren kalkputsas först, därefter limstryks den.

Golvet behålls som skurgolv men plockas upp vid spisen, för att undersöka det undertill.

Taket limstryks.

Kammaren

Dörr (samma åtgärd som i farstun)

Spisen kalkputsas och limstryks.

Tapeten behålls.

Taket behålls som det är och limstryks.

Vinden

Bra skick. Dock bör ej gamla böcker förvaras i kallutrymme vintertid. Dessa magasineras på annat sätt.

Bergstugan:

Beboddes senast 1922.

Farstun

Ytterdörren kan vitmålas, även gångjärn.

Köket

Fönsterträet målas antikvitt. Spisen är felkonstruerad, ej tidsenlig.

Spisen lagas. Eventuellt sätts skorsten upp. Väggarna målas antikgrå och stänkmålas. Stolparna vid fönster ges samma färg som väggarna.

Tak och bärande stolpar grå- eller vitmålas.

Dörren målas i samma färg, antikvit eller grå. Dörrfoder med

årtal behålls. All blå färg tas bort, i stället vitmålas.

Kammaren

Obehandlad timmervägg behålls, men putsen lagas.

Panelad vägg pappspänns och stänkmålas.

Taket behålls vitt.

Skadade golvbjälkar och skadat golvträ överses och byts ut.

- 1996 Dag Avango, antikvarie vid Stockholms läns museum, besöker gården inom ramen för det så kallade SESAM-projektet och undersöker inomhusklimatet i husen.
- Avango påpekar att vädringsluckor, kattgluggar, borde tas upp i bägge stugorna.
- Särskilt viktig är åtgärden i Bergstugan, eftersom marknivån täcker en del av husgrunden, vilket skapar risk för fuktskador i form av röta och svampangrepp. För att förebygga detta bör grunden och syllstockarna friläggas.
- Fönsterspringor på 2–3 millimeter borde tas upp för att skapa självdrag (gällande bägge stugorna).

5. Kulturhistoriska värden och hänsyn

(Ur Värmdö, kulturhistoria i skärgårdsbygd).

Ön Möjas stora byar har viktiga samhälls- och socialhistoriska värden och intar en särställning i Stockholms skärgård. Byarnas storlek och placering i skyddade hamnlägen med omfattande sjöbodsbebyggelse och båthus vittnar om fiskets betydelse för ortsborna. I Löka och Långvik är sekelskifteskaraktären bevarad. Berg och Ramsmora har i större utsträckning än de andra byarna påverkats av 1900-talets utveckling som sommarvistelse för turister, men också här finns äldre bebyggelse i behåll. I Berg vittnar särskilt några äldre parstugor om förhållandena före sekelskiftet 1900. Också de nya tätbebyggda områdena som bildats i och runt utskiftade gårdar längs med Möjaström bidrar till berättelsen om öns historia och dess särställning som bostads- och sommarort. I Långviksnäs på norra Möja finns ett av Stockholms skärgårdens kulturhistoriskt mest intressanta båtvarv. Varvmiljöerna var viktiga för skärgårdsborna under 1900-talet och har därför höga industri- och samhällshistoriska värden.

Möja kyrka har en för skärgården typisk placering på en lättillgänglig udde i Berg, eftersom många besökare traditionellt kom med båt till gudstjänsterna. Platsen för kyrkan har hävd sedan 1600-talet.

På ön Norra Stavsudda har boningshusen i stort sett bevarat sin karaktär från tiden omkring sekelskiftet 1900. I husens arkitektur speglas den byggnadskultur som kom att bli dominerande på skärgårdshemmanen under slutet av 1800-talet.

På öarna Södra Stavsudda och Korsö finns en bitvis tät och sammanhållen bykaraktär med flera faluröda boningshus och ekonomibyggnader i tidstypisk stil från slutet av 1800- och början av 1900-talet. Från sjösidan

har bebyggelsen höga upplevelsevärden.

Kulturmiljön i Värmdös norra mellan- och ytterskärgård omfattar såväl öarnas bebyggelse och natur som byarnas karakteristiska placering, präglade av sitt utsatta läge.

Av vikt för den mänskliga närvaron och verksamheten på öarna är att de gamla bebyggelsemiljöerna, med de specifika kulturvärden som råder i skärgården, vårdas och får samexistera med ölivet idag. För naturvärdena på öarna ska de öppna markerna beaktas, som är av stor betydelse för bevarandet av det kulturhistoriska helhetsintrycket.

Föreningens gamla byggnader ska vårdas med hävdvunna material och traditionella metoder och varken byggas om eller till.

5.1 Skyddsbestämmelser

Kyrkomiljön på Möja skyddas som kulturminne i enlighet med 4 kap kulturmiljölagen.

På en karta från 1630-talet finns ett kapell uttrit på plats där Möja kyrka ligger idag, i byn Berg. Det revs i samband med att den nuvarande kyrkan byggdes 1768. Möja kyrka har i huvudsak oförändrad exteriör sedan 1885, då tornet fick sin utformning och den stående pärlspontspanelen tillkom.

På öarna finns också fornlämningar som skyddas enligt 2 kap kulturmiljölagen.

Föreningen Möja Hembygdsmuseum har sina byggnader på en samfällt tomtmark som ligger utanför detaljplanelagt område, men i ett område av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap miljöbalken.

— Riksintresset Möja - Bockö - Lökaön [AB 616] (Möja sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö som speglar fiskarböndernas livsvillkor i de yttre delarna av Stockholms mellanskärgård och i ytterskärgården, det mångsidiga näringsfång som följt av de speciella topografiska förutsättningarna och de bosättningsmönster detta skapat alltsedan medeltiden.

Uttryck för riksintresset:

Stora sammanhållna skärgårdsbyar som Berg, Löka, Långvik och Ramsmora med karaktäristisk lokalisering i anslutning mellan hamnar och inägomarken. Den äldre gårdsbebyggelsen i byarna, hus med träpanel och glasverandor, samt enstaka äldre rödfärgade enkel- och parstugor. Utskiftade gårdar som förtätats kring sekelskiftet 1900 och bildat nya byar. Sjöbodnar, båthus och bryggor, som avspeglar av fiskets och sjöfartens betydelse. Ekonomibyggnader i anslutning till inägomarken. Stenmurar som markerar ägogränser eller inhägnar odlingsmarken. Odlingslandskapet med karaktäristiska småskaliga, flikiga åkrar. Ängs- och betesholmar på öarna kring huvudön, som kring sekelskiftet utnyttjades till jordgubbsodlingar. Möja kyrka med kyrkogård. Möja-arkipelagens uppbrutenhet, kala klippor och utsikt mot ytterskärgården.

Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser karakteriseras här av kust- och skärgårdsmiljön och betydelsen av den säsongsvisa jakten och fisket för skärgårdsbefolkningens försörjning, från medeltiden till in på 1900-talet. Detta är ett regionalt särdrag för Stockholms och mellersta Östersjöns skärgårdar. Det finns rikligt med lämningar från säsongsfiskets och jaktens tid.

— Riksintresset Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser [AB 612] (Delen i Djurö och Möja sn:r)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö som visar betydelsen av den säsongsvisa jakten och fisket i ytterskärgården för skärgårdsbefolkningens försörjning från medeltiden till in på 1900-talet, ett regionalt särdrag för Stockholms och mellersta Östersjöns skärgårdar. Kommunikationsmiljö med Svenska

Högarnas fyrplats från 1874. Stockholms skärgårds utpost mot öster.

Uttryck för riksintresset:

Rikliga lämningar från säsongsfiskets och -jaktens tid, bl.a. Stora Nassa som haft permanent bebyggelse från 1700-talet till in på 1900-talet och säsongsfiskelägena vid Björkskär-Bodskäret och Horssten. Utspridda bodar för jakt och fiske från 1900-talet och i viss utsträckning 1800-talet. Andra lämningar som tomtningar, ristningar och labyrinter. Öarnas och skärens vindpinade karaktär och fria sikt (miljön berör även Norrtälje kommun). Heidenstamfyren från 1874, rester av kapell, bostäder för fyrapersonal, hamnanläggningar med bodar och bryggor på Storön. Kyrkogård med klockstapel. Riksintresset ligger inom Norrtälje- och Värmdö kommun.

På öarna finns naturreservat; Storö-Bockö-Lökaöns naturreservat, Granholmens naturreservat och Möja-Björndalens naturreservat. Dessa skyddas enligt 7 kap miljöbalken.

Naturreservatet Storö-Bockö-Lökaön innefattar drygt 150 öar, kobbar och skär och har höga natur- och skönhetsvärden. Ändamålet med reservatet är att säkra ett för friluftslivet värdefullt skärgårdsområde samt att skydda och bibehålla områdets växt- och djurvärld i en särpräglad skärgårdsnatur.

Naturreservatet Granholmen är beläget på nordvästra delen av Granholmen. Ändamålet med reservatet är att bevara ett värdefullt område för friluftslivet samt att bevara och vårda områdets kulturlandskap med dess växt- och djurliv.

Möja-Björndalens naturreservat ligger på den norra delen av Möja. Ändamålet med reservatet är att bevara och vårda ett för faunan värdefullt skogsområde samt att låta delar av skogsmarken utvecklas mot naturskog. Delar av reservatet kan användas som strövområde för det rörliga friluftslivet. Vid konflikter mellan friluftslivet och de vetenskapliga värdena skall de vetenskapliga värdena dock prioriteras.

De öar där föreningen är verksam; Möja, Granholmen, Södermöja samt Södra och Norra Stavsudda finns utpekade som kulturhistoriskt värdefulla områden i Värmdö kommuns kulturmiljöprogram, utgivet som boken Värmdö, kulturhistoria i skärgårdsbygd 2014. Kapitlen 31, 33 och 34 berör särskilt öarna, varför Plan- och bygglagens bestämmelser i 2 kap 6 § om byggnaders lokalisering och utformning, 8 kap 13–14 samt 17 §§ om förvanskningförbud, underhåll och varsamhetskrav samt 9 kap 34 § om rivningslov är tillämpliga.

Till höger Lökastugan mot söder.

DEL C

6. Byggnadsbeskrivning

Bergstugan och Lökastugan är två låga skärgårdsstugor som nära hukar i landskapet och har placerats för att så gott det är möjligt skydda mot väder och vind. Läget är mycket väderutsatt på en udde ut mot Bergbofjärden. Tomten är av skärgårdstyp med låg växtlighet och berg i dagen.

De är båda enkelstugor med vardera förstuga, stuga och kammare. Lökastugan har en liten vind med fönster. Bergstugan har en låg byggnadshöjd och ligger på ursprunglig placering i en liten sänka vid en låg bergsida, väster om Lökastugan. Den är placerad svagt vinklad nordost till sydväst med entré mot väster. Tomten avgränsas med gärdesgård och syrenhäck.

Lökastugan ligger något högre men är också placerad med den östra långfasaden mot berg, i nordsydlig riktning med entrésida åt väster.

De har genom året genomgått kontinuerliga renoveringar och är i förhållandevis gott skick. Under sommaren 2021, efter inventeringen, målades båda husen utvändigt och en fönsterrenovering påbörjades. Interiört är framför allt dörrar med foder de byggnadsdetaljer som avslöjar byggnadernas ålder och de bör ej målas om eller ändras på annat vis.

Till höger, ovan: Lökastugan och nedanför taket på Bergstugan, sett från öster. Till höger, nedan: Utsikten från en kammare.

6.1 Byggnadsinventering

Byggnadsinventeringen redovisar översiktligt byggnadens delar med utgångspunkt i nedanstående rubriker. Dessa överensstämmer vidare med de rubriker som förekommer i såväl checklistan som skadeinventering med åtgärdsförslag.

Begrepp

<i>Plan</i>	byggnadens planlösning (inre organisation)
<i>Konstruktion</i>	byggnadens bärande delar såsom grund, stomme, bjälklag, takkonstruktion och murstock
<i>Interiör</i>	byggnadens fasta inredning såsom golv, tak, lister, fönster, foder, dörrar, trappor, eldstäder, väggmåleri mm
<i>Installationer</i>	byggnadens fasta installationer såsom el, värme, vatten och avlopp men även säkerhetsinstallationer som brand och inbrottskydd
<i>Klimat</i>	ventilationen i byggnaden samt eventuell, klimatreglerande utrustning utöver värmesystemet
<i>Tillgänglighet</i>	berättar eventuella hinder för rörelsehindrade och synskadade att komma in i byggnaden

Bilden visar eldstaden i Lökastugans kammare.

PLAN

Bergstugan är en mycket låg enkelstuga i ett plan med en liten förstuga och kammare. Lökastugan är av samma typ men har en vind med fönster.

KONSTRUKTION

Grund: Bergstugan - Bottensyll vilande på natursten. Panel går nästan hela vägen ned till mark, ingen sockel. Lökastugan - hög naturstenssockel åt ena hållet, andra hållet mkt nära marknivå, mot berget. Grundtyper oklart.

Stomme: Timmer.

Murstock: I båda husen.

EXTERIÖR

Bergstugan:

Tak: Enkupigt lertegel. Kort takutsprång. Vindskivor, dubbla, täckbräda mot tegel, vitmålade. Nockbräda.

Fasad: Locklistpanel, rödfärgad.

Fönster: En-, två- och treluft. Spröjsindelning: 2-luft sex rutor per luft, treluft med smala luffer om tre rutor, enluft med tolv rutor samt tvåluft med enkelspröjs. Släta, enkla, ej gerade foder, bleck. Allt vitmålat.

Entré: Enkel bräddörr med bandgångjärn, svartmålad. Inget trycke eller handtag. Ledhasp för hänglås. Gammal slipsten (trol.) som insteg vid entrén. Ingen tröskel.

Skorsten: Ingen.

Lökastugan:

Tak: Enkupigt lertegel. Kort takutsprång. Vindskivor, dubbla, täckbräda mot tegel, vitmålade. Nockbräda. Takavvattning, rännor och rör.

Fasad: Locklistpanel, rödfärgad. Knutskallar i gavlar och långsidor inklädda.

Fönster: Tvåluft med enkelspröjs. Släta, enkla, ej gerade foder, bleck. Allt vitmålat. Fönsterluckor i bv., svarta. Saknas på några fönster.

Entré: Dubbla dörrar. Utåt enkel bräddörr med bandgångjärn, svartmålad, släta, vita, enkla foder. Smitt draghandtag i märlor. Innandörr, ursprungligen ytterdörr, mkt ålderdomlig typ, vikbar, trol. 1600-tal/tidigt 1700-tal.

Skorsten: Oputsad, tegelbeslag i rött, krön plåttäckt.

INTERIÖR

Bergstugan:

Inget innertak i förstuga, öppet till nock. Undertak synligt. Oklädda och omålade timmerväggar. Träplank på golv. Dörr mot stuga, ramverksdörr med tre fyllningar, av rokokotyp, kammarlås, vitmålad mot stuga, vit med klarblå fyllningar mot förstuga.

Stugan har låg takhöjd. Snedtaget är klätt med brädor i lock, vitmålade. Rakt takavslut med brädor vilande på senare tillkomna takbjälkar som vilar på åsarna, brunbetsat. Åsarna stöttas av två stolpar. Nytt trägolv. Vitmålade putsade väggar. Murstock med omarbetat eldstad utan funktion. Låg dörröppning mot kammare. Breda dörrfoder, enkel profil, av ålderdomlig typ, trol. tidigt 1700-tal.

Kammare med delvis rappade väggar, delvis öppet timmer, delvis papperstapet med stänkmotiv. Trägolv. Treluftsfönster utan innanfönster. Innertak av släta (rå)spontade, breda brädor, vitmålat, slät, bred taklist.

Lökastugan:

Förstuga med omålade brädväggar och framtagna timmerväggar, ursprungligen rappade, omålat trägolv och innertak av brädor i lock, även dessa omålade. Fyrfyllningsdörrar av karolinsk typ, trol. tidigt 1700-tal, blåmålade, till stuga och kammaren.

Stugan med innertak av fullängdsbrädor i lock på takbjälkar, vitmålat. Väggar med papperstapet och trägolv av breda brädor. Inga innanfönster. Stor, låg, eldstad för matlagning över öppen härd, med bakugnslucka. Vitmenad.

Kammaren med lika golv och väggar. Eldstad i hörn, öppen spis av ovanlig form, vitmenad. Tak med profilerade brädor i lock, omålade, på vitmålade

takbjälkar. Inga innanfönster.

Vind med trægolv och fönster men inget innertak.

INSTALLATIONER

Inga.

KLIMAT

Självdrag.

TILLGÄNGLIGHET

Inte tillgängligt.

ÖVRIGT

Stugorna är utsatt för ett visst slitage invändigt under sommarhalvåret genom att det visas för allmänheten ofta och regelbundet. Ett slitage är dock inte ett problem om det hålls efter genom varsam städning och allmänt försiktigt underhåll. Viss akksamhet skall dock iakttagas vad gäller de äldre byggnadsdelar som inte målats om efter att byggnaderna blev museum. Värna de äldre ytskikten på framför allt dörrarna invändigt.

Eftersom husen står helt ouppvärmade är det nödvändigt att solljuset släpps in och att det endast är ljusa gardiner fördragna eller ännu hellre inga gardiner alls. Genom att solen värmer upp inomhusluften kommer den i cirkulation vilket är bra för att förhindra stillastående fukt.

Husen är till synes väl omhändertagna av en engagerad hembygdsförening.

Till vänster, ovan: Bergstugans sydvästra gavel. Till vänster, nedan: Lökastugan sedd från sydväst.

7. Skadeinventering och åtgärdsförslag

Skadeinventeringen är utförd genom okulär besiktning av bebyggelseantikvarie vid Stockholms läns museum med utgångspunkt i *Checklistan* (se Bilaga 1). Inventeringen är översiktlig och baseras på byggnadens tillstånd vid besiktningstillfället. Avsikten är att skadeinventeringen ska ge en god överblick av byggnadens tillstånd samt fungera som referensmaterial vid föreningens framtida kontroller.

Skador till följd av naturligt slitage kommer att uppstå med tiden och kan av den anledningen inte redovisas i inventeringen. Avsikten är dock att dessa ska upptäckas med föreningens fortsatta användning av detta program och den bilagda checklistan.

Åtgärdsförslagen är kortfattade och ska främst ses som direktiv, inte som kompletta underlag för åtgärd. **Varje åtgärd måste föregås av en ordentlig undersökning av för ändamålet lämplig expertis och åtgärdsbeskrivning, annars är risken att dolda skador inte uppmärksammas.**

I en åtgärdsbeskrivning ska även material och metoder redovisas så att dessa blir de bäst lämpade för byggnaden. En del åtgärder bör ske i samarbete med en antikvarie. Mindre skador såsom spruckna glasrutor, enstaka saknade panelbrädor, löst sittande trappsteg och liknande kan dock åtgärdas enligt åtgärdsförslaget. För byggnadsdelar som bedöms ha en mer omfattande skadebild än vad som är möjligt att iaktta okulärt kan också ytterligare undersökningar föreslås.

Rubrikerna *Konstruktion*, *Exteriör* och *Interiör* i nedanstående förteckning motsvarar rubrikerna i byggnadsbeskrivningen. Under rubriken *Övrigt* inkluderas eventuella iakttagelser som rör *Installationer*, *Klimat* och *Tillgänglighet*.

Byggnadsdel berättar vilken del av byggnaden som avses under respektive rubrik. Begreppen korresponderar mot check- och åtgärdslistan.

Kondition beskriver vilket skick aktuell byggnadsdel befinner sig samt iakttagelser som kan ha bidragit till det tekniska skicket. Här redovisas såväl normalt slitage som direkta skador.
U.a. = utan anmärkning.

Åtgärd berättar vilket ingrepp som är aktuellt för att åtgärda eventuell skada, alternativt normalt underhåll. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.

Prioritet berättar hur angelägen åtgärden är. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.

Prioritet 1 avser akut åtgärd

Prioritet 2 avser åtgärd inom 1-3 år

Prioritet 3 avser åtgärd inom 3-5 år

Prioritet Å avser återkommande årlig kontroll eller åtgärd.

7.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista - Bergstugan

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION					
Grund	Äldre cementlagningar.	Håll uppsikt på putsbortfall.	Å		
Mullbänk, äldre jordgolvet i nuv. kammare	Ej utrett.		Å		
Stomme och syllstock	Till synes frisk stomme, syllen vid entrén delvis murken och insektsangripen.		2		
Murstock	U.a.		Å		
Takkonstruktion	En takås i stugan har tveksam bärighet, stöttas av stolpe. Är murken och ev. insektsangripen.	En konstruktör och erfaren timmerman bör undersöka bärigheten och föreslå åtgärd.	1-2		

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
EXTERIÖR					
Fasad	Nymålad 2021.		Å		
Fönsterfoder, karm och båge	Alla fönster i behov av renovering. Arbete har påbörjats 2021.	Ommålning och ev. byten av bottenstycken och omkittning.	1-2		
Entrédörr	U.a.		Å		
Tak, takfot, vindskivor ochnockbräda	Takfot, vindskivor, gott skick. Nockbräda med spikbleck.	Tak i behov av omläggning, ev. byta nockbräda då.	Å		
Skorsten	Saknas.				

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
Tak	Tegelpannor ligger fel, är delvis av m.m. Risk för vatteninträngning. Vindsutrymme ovan stugan måste kontrolleras.	Omläggning.	1-2		
INTERIÖR					
Golv	U.a.		-		
Väggar	U.a.		-		
Fönstersnickerier	Flagnande färg.	Ommålning.	2-3		
Undertak	Kådfäckor på vita takbrädor.	Spärrlacka och måla om. Bevaka ev. fläckar som kan avslöja vatteninträngning. Utred.	1-2		
Vind	Ej inspekterad.	Hålla koll på ev. vatteninträngning.	Å		
ÖVRIGT					
El	Finns ej.		-		

7.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista - Lökastugan

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION					
Grund	Äldre cementlagningar.	Håll uppsikt på putsbortfall.	Å		
Mullbänk, äldre jordgolv i nuv. kammare	Ej utrett.		Å		
Stomme och syllstock	Till synes frisk stomme. Syllens alltid utsatt.	Kontrollera syllens skick.	Å		
Murstock	U.a.		Å		
Takkonstruktion	Takbjälke i stugan angripen av trägnagare.	Undersöka om angreppet är aktivt och om bärigheten kan påverkas.	Å		
EXTERIÖR					
Fasad	Växtlighet nära fasad, panelen nedtill murken och med torrsprickor nedtill. Målades om sommar 2021.	Håll bort växter och gräv bort så att panelen friläggs nedtill. Panel behöver på vissa ställen lagas nedtill.	1-2		

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
Fönsterfoder, karm och båge	Fönstren i bra skick. Luckor saknas.	Ommålning så småningom. Häkta ev. på luckorna igen, om de finns.	3		
Entrédörr	U.a.		Å		
Takfot, vindskivor ochnockbräda	Takfot, vindskivor, gott skick.	Med tiden ommålning.	Å		
Skorsten	Visst fogbortfall.	Bör putsa skorsten i samband med omläggning av tak.	Å		
Tak	Till synes i gott skick.	Bevaka läge på pannorna.	Å		
INTERIÖR					
Golv	U.a.		-		
Väggar	U.a.		-		
Fönstersnickerier	Flagnande färg.	Ommålning.	1-2		

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Bild	Åtgärdat, datum & sign
Undertak	U.a.	Bevaka ev. fläckar som kan avslöja vatteninträngning.	Å		
Vind	Gamla fuktfläckar på äldre undertaksbrädor.	Hålla koll på ev. vatteninträngning.	Å		
ÖVRIGT					
El	Finns ej.		Å		

7.2 Checklista och årlig översyn

Checklistan på följande sidor används vid den årliga översynen av byggnadens skick. Fyll i avvikelser från vad som kan betraktas som fullgott tekniskt skick.

Notera att matrisen för översynen korresponderar med såväl byggnadsbeskrivningen som genomgången av det tekniska skicket och använder samma begrepp.

Anteckna följande för varje punkt:

- Datum för översyn och namn på person som inventerade
- Typ av skada, skadans omfattning
- Prioritet enligt faktaruta nedan
- Eventuella myndighetskontakter
- Föreslagen åtgärd
- Åtgärd utförd, datum och av vem
- Om slutbesiktning, datum och besiktningsman

ÅTGÄRD UTFÖRES ENLIGT:

Prioritet 1 avser akut åtgärd

Prioritet 2 avser åtgärd inom 1-3 år

Prioritet 3 avser åtgärd inom 3-5 år

Prioritet Å avser återkommande årlig kontroll eller åtgärd.

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
KONSTRUKTION						
Grund	Stående vatten Hög marknivå Växtlighet Utfallna grundstenar Sprickor Puts-, materialbortfall Deformation Mekaniska skador	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Syllstock och stomme	Angrepp av skadedjur Röta Lav/alg-påväxt etc. Ev. synliga bjälklag Sviktande bjälklag	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
Vind (takstolar, åsar, sparrar)	Röta Angrepp av skadedjur Notera särskilt takstolens anslutning mot vägg Ev. synligt underlagstak	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
EXTERIÖR						
Fasad, inkl. knutar och knutlådor	Fotbrädor Dropplister Panelbrädor Sprickor Färg-, puts- och materialbortfall Deformationer Fukt Lösa spikar	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
Fönster och fönster-snickerier	Sprickor Materialbortfall Glas Kitt Färg Skadedjur Röta Foder, särskilt fönster-bågarnas bottenstycken och karmunderstycke	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Dörrar och dörrfoder	Panelbrädor Lås och upphängning Sprickor Material-, färgbortfall Skadedjur Röta	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
Tak	Ytmaterial (plåt, tegel, spån etc.) Hängrännor och stuprör Avtäckningar Vattbrädor, vindskidor ochnockbrädor Skorsten och anslutningar Anslutningar Vinkelbyggnader/ frontespis etc.	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Förstukvist	Se punkterna för tak, fasad och snickerier (foder)	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
Skorsten	Sprickor Putsbortfall Huv, nät Plåt	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
INTERIÖR						
Golv Väggar Tak	Fuktfläckar Deformationer Mekaniska skador Skadade ytskikt (lossnade tapeter, papp etc.) Löst sittande färg	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
Fönster Dörrar Snickerier	Lösa delar Mekaniska skador Sprickor Rötskador Deformationer Skadade ytskikt Lås och haspar, trycken och gångjärn	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Eldstäder: kök	Sprickor Materialbortfall Deformationer Luckor och spjäll Sotning utförd enligt bestämmelser	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025	2026
ÖVRIGT						
El	Skador på strömbrytare, uttag, kablar Löst kablage Lampor och lysrör.	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Ventilation, klimat	Rutiner för innanfönster vintertid Ev. Avfuktare, värmeväxlare etc Rutiner för ventilation i grund Öppet mellan rum när huset inte används	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

7.3 Allmänna Råd!

Marken kring huset får aldrig nå upp på väggen.

Markfukt skadar både grund, trämaterial och ytskikt som puts och målning. Gräv bort mark som är för nära. Det kan vara bra att grusa närmast grunden.

Växtlighet får aldrig ligga an mot byggnaden.

Det kan annars ge fuktskador. Varje år måste all växtlighet röjas bort.

Hängrännor måste rensas varje år.

Regnvatten måste ledas bort fritt. Annars skadas fasad, takfot och rännor.

Välj material utifrån byggnaden.

Samma material som använts traditionellt på huset är det som fungerar. Äldre hus mår inte bra av moderna material som moderna tättningsmedel, plast- och akrylbaserade färger, cementbaserade mur- och putsbruk, tryckimpregnerat virke o.dyl.

Renovera inte bort patina.

Patina, slitage och synlig ålder är en del av byggnadens kulturvärde och upplevelse. Behandla det med respekt.

